

Solun Ortak Hafızasında Kadınlar: Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı Arşivleri

Women in the Left's Collective Memory: The Archives of the Social History Research Foundation of Turkey

TÜSTAV'da bulunan kadın özel arşivleri ve kadın tarihiyle ilgili belgeler üzerine, TÜSTAV Yönetim Kurulu Üyesi Sibel Servet Sular'la Selvi Başak Öztürk tarafından yapılan yazılı röportaj.

Written interview by Selvi Başak Öztürk with TÜSTAV Board Member Sibel Servet Sular on women's private archives and documents related to women's history at TÜSTAV

Çeviri / Translated by Selvi Başak Öztürk

Çeviri düzeltmeleri / Translation proofreaders Aslı Davaz, Cihan Saka Karlı

"(...) TÜSTAV, kadınların sol ve emek hareketindeki yerini, bu harekete eklemlenmiş bir unsur olarak değil tarihin kurucu aktörleri olarak belgelemeyi amaçlıyor. Dolayısıyla bu politikayı, hem mevcut arşivi toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden okumak hem de yeni materyalleri bu bilinçle derlemek şeklinde iki yönlü sürdürüyoruz."

"TÜSTAV's goal is to document women's place in the left and labor movements not as a secondary element, but as founding actors of history itself. This approach unfolds in two ways: first, by rereading the existing archive through a gender perspective, and second, by collecting new materials with that same awareness."

Sizi tanımak isteriz; TÜSTAV'daki göreviniz, kurumunuzun kuruluş amacı ve çalışmaları hakkında bilgi verebilir misiniz?

Merhaba, ben Sibel Servet Sular. 2004 yılında Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nden mezun oldum. Mezun olmadan önce, 2004 bahar döneminde meslektaşım Ayça Bilici'nin önerisiyle TÜSTAV'da gönüllü olarak çalışmaya başladım. Sosyalist mücadelenin içinde yer alan biri olarak TÜSTAV, mesleğimi icra edebileceğim en anlamlı alanı sunuyordu, çünkü burada hem arşivcilik yapacak hem de bu mücadelenin tarihine kaynaklık edecek belgeleri üretecektim- ki öyle de oldu aslına bakarsanız.

Özel alan arşivciliği, benim gibi bu alanda çalışanlar için entelektüel gelişimin yanı sıra tarihin mutfağında yer alma fırsatı da sunarak iki katmanlı bir tatmin sağlıyor.

To start the interview, tell us about yourself and your work at TÜSTAV? As well as the Foundation's mission and activities?

My name is Sibel Servet Sular. I graduated in 2004 from Marmara University, where I studied Information and Records Management. That same spring, before I had even finished my degree, my colleague Ayça Bilici suggested I volunteer at TÜSTAV—and I did. For me, as someone already involved in the socialist movement, TÜSTAV was the perfect place to practice my profession. It gave me the chance to work as an archivist while also helping preserve the documents that would tell the story of this struggle.

Working in private archives offers a unique kind of fulfillment. For me, it has always felt like a double reward: on the one hand, it sharpens your mind, and on the other, it lets you step straight into the kitchen of

Üretirken öğreniyorsunuz. Bu nedenle TÜSTAV benim için sadece bir iş değil, aynı zamanda bir okul oldu. Solun mücadele tarihinde köklü bir yerde bulunan bu kurumda çalışmak, tarihe belgelerle not düşmek, sol belğin hem üreticisi hem koruyucusu hem de aktarıcısı olmak benim için büyük bir sorumluluktan ve TÜSTAV bu sorumluluğu yerine getirebildiğim yer oldu.

Öğrencilik yıllarımdan itibaren sahada aktif mücadelelerin içinde yer almış biri olarak, TÜSTAV'la tanışmam bu tarihsel ilgimi entelektüel anlamda besledi ve geliştirdi. Mezuniyetimin ardından yaklaşık 10 yıl boyunca profesyonel olarak Vakıf'ta çalışmaya devam ettim. Bu süreçte edindiğim birikimle 2013 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde yüksek lisansa başladım. Aynı yıl TÜSTAV'dan ayrılışım da gönüllü çalışmalarımı sürdürdüm. Şu anda Yönetim Kurulu üyesi olarak, 21 yıldır bir parçası olduğum bu değerli mirası geleceğe taşımak için çalışıyorum.

Sonuç itibarıyla 2004 yılından bu yana, profesyonel olarak özel konulu kütüphane ve arşivlerde uzman/koordinatör olarak çalıştım. Arşiv ve kütüphanenin yanı sıra çalıştığım kurumların yayın faaliyetlerinde de yer aldım. Kütüphane ve arşiv hizmeti sunan çeşitli kurumlara danışmanlık yaptım. Mesleki kariyerim boyunca, yukarıda belirttiğim nedenlerle spesifik, tematik ve entelektüel bakımdan geliştirici olan alanlarda çalışmayı tercih ettim.

Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı (TÜSTAV) 1992 yılında Nabi Yağcı, Ahmet Kardam ve Abdurrahman Atalay tarafından, Türkiye İşçi Partisi (TİP) ile Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) birleşmesiyle oluşan Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin (TBKP) 1. Olağan Büyük Kongresi'nde alınan karar çerçevesinde TBKP Genel Yönetim Kurulu'nun karar ve çalışmalarıyla kuruldu. Kuruluşundan 5 yıl sonra (Ocak 1997), dönemin Yönetim Kurulu "Bu tarih benim de tarihimdir" diyen herkesi kurucu unsur olarak Vakıf çalışmalarına katılmaya çağırdı. Bu çağrı doğrultusunda, Türkiye'de sol ve emek hareketleri tarihinin öznesi olmuş pek çok kişi ve çevre, Vakıf çalışmalarına katıldı. Bu doğrultuda Vakfın kuruluş amacını öncelikli olarak TKP, TİP ve TBKP'nin bütün yazılı, sözlü, görsel, işitsel malzeme ve arşiv belgeleri ile müze malzemelerini toplamak, korumak, kullanıma açmak ve yayımlamak gibi bir zemine oturtmuştu. 1999 yılından itibaren Vakıf, Türkiye işçi ve sol hareketini bütünüyle kucaklamaya dönük bir içerik kazandı¹ ve böylece işçi hareketleri, barış hareketleri, sol örgütlenmeler ve emek

history. You're constantly learning as you create. That's why TÜSTAV became more than just a workplace—it turned into a school for me. Being part of an institution so firmly rooted in the history of the socialist movement meant recording that history through its documents, and taking on the role of both preserving and passing on the memory of the Left. It was a responsibility I felt deeply, and TÜSTAV gave me the chance to carry it out.

From my student years on, I was actively involved in struggles on the ground, and it was through that path that I first encountered TÜSTAV. The experience not only deepened my historical interest but also nurtured it intellectually. After graduation, I continued working at the Foundation professionally for nearly ten years. With the knowledge and perspective I gained during that time, I began my master's degree in sociology at Mimar Sinan Fine Arts University in 2013. That same year, I stepped away from TÜSTAV in a professional sense, but I kept contributing as a volunteer. Today, as a member of the Board, I am still committed to carrying this invaluable legacy forward—an effort I have been part of for 21 years.

Since 2004, I've worked as a specialist and coordinator in libraries and archives with a particular focus. Along the way, I've also been involved in the publishing activities of the institutions I was part of and offered consultancy to a range of organizations providing library and archival services. Throughout my career, I've chosen to stay in fields that are specific, thematic, and intellectually enriching—exactly for the reasons I've described above.

The Foundation for Social History Research (TÜSTAV) was established in 1992 by Nabi Yağcı, Ahmet Kardam, and Abdurrahman Atalay, following a decision taken at the 1st Ordinary Congress of the United Communist Party of Turkey (TBKP), which itself had been formed through the unification of the Turkish Workers' Party (TİP) and the Turkish Communist Party (TKP). Five years later, in January 1997, the Board of Directors issued a call inviting all those who could say "This history is my history too" to join as founding participants in the work of the Foundation. In response, many individuals and groups who had themselves been actors in the history of Turkey's Left and labor movements became involved in TÜSTAV's work. At the outset, the Foundation's primary goal was to collect, preserve, make accessible, and publish all written, oral, visual, and audiovisual materials, as well as museum objects, connected to the TKP, TİP, and TBKP. From 1999 onward, TÜSTAV broadened its scope to embrace the history of the labor and left movements in Turkey more fully, incorporating collections on labor struggles, peace movements, leftist organizations, and case files

1. Bu yaklaşım, Mayıs 2006'da Mütevelli Heyeti'nin aldığı 1 Nolu Karar'da şöyle ifade ediliyor: "TKP, TİP ve TBKP tarihi, Türkiye işçi ve sol hareketinin tarihinden ayrılmaz. Bu çerçevede TÜSTAV, kuruluş amacını gerçekleştirmeye çalışırken olanaklarının elverdiği oranda işçi ve sol hareketinin malzeme ve belgelerini de toplayıp değerlendirmeye devam edecektir."

hareketlerine ilişkin dava dosyaları gibi bir dizi arşiv belgesi de toplanıp tasnif edilerek kullanıma sunuldu.

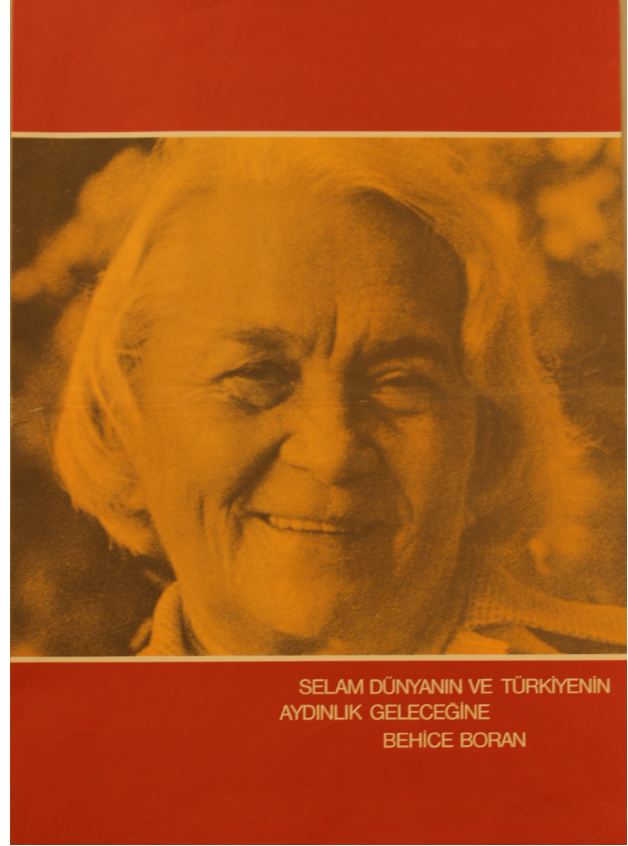
TÜSTAV ülkemizde dijital teknolojiyi arşivcilik alanında kullanan ilk kurumlardan biridir. Açık erişim ilkesiyle çalışıyor; bilginin metalaşmasına karşı dururken emeğin görünür kılınmasını savunuyor. Bu prensipler ışığında, web sitesi üzerinden binlerce belge, sürekli yayın ve görsel-ışitsel materyal erişime açıldı ve açılmaya devam ediyor.

Son yıllarda TÜSTAV tarihsel ve güncel boyutlarıyla emek çalışmalarına, sol hareketlere ilgi duyan akademisyenler ve aydınlar için de önemli bir mecra haline geldi. Özellikle 2015 yılı başlarından itibaren önemli sayıda akademisyen TÜSTAV üyesi oldu, Vakıf faaliyetlerine katkıda bulundu ve 2018 yılında Vakıf Senedi'nde yapılan bir değişiklikle kalıcı hale gelen TÜSTAV Mütevelli Heyeti'nde yer aldı. TÜSTAV yukarıda bahsettiğim tüm bu faaliyetlerini, birçoğu bu tarihin öznesi de olan üye ve dostlarının katkı ve katılımlarıyla gerçekleştirmiştir. Varlığını bu kolektif emek ve özveriyle sürdürmektedir.

Özetleyecek olursam TÜSTAV, ülkemiz komünist, işçi ve sol hareketinin geçtiğimiz yüzyıllık dönemine, Türkiye işçi sınıfının ve emekçi halkın sendikal ve siyasal eylemine ilişkin bilgi ve belgeleri toparlayıp arşiv düzeninde korumayı ve araştırmacıların kullanımına sunmayı, giderek bir emek tarihi araştırmaları enstitüsü yaratmayı amaçlayan bir tarih ve arşiv kurumu olarak faaliyet gösteren bir kurumdur.

TÜSTAV, Türkiye'de sosyalist ve sol hareketin belgelerini arşivleyen bir kurum olarak, kadınlara ait arşiv malzemelerinin sağlanması ve görünür kılınması konusunda nasıl bir politika izliyor?

TÜSTAV Türkiye'de emek ve sol hareketin tarihini belgelemek kadar, bu tarihin kadın öznelerini de görünür kılmayı önemseyen bir kurumdur. Bu bağlamda kadınların mücadele tarihine dair belgelerin de korunmasını ve erişime açılmasını, yalnızca bir arşivcilik meselesi değil aynı zamanda tarihsel bir sorumluluk olarak görüyoruz. Ancak bu zamana kadar çalışmalarımızda arşiv ve koleksiyonları "özel arşiv" bağlamında ayırtırmadık. Özellikle arşivlerin cinsiyetlendirilmesi konusu aslına bakarsanız bizim için yeni bir başlık. Çünkü az önce de bahsettiğim, Vakıf kuruluş amacında da belirtilen işçi ve sol hareketlerinin tüm öznelerini kapsayan bir yol izledik. Dolayısıyla sağladığımız fonları kişilerden ve/veya kurumlardan sağladığımıza göre değil hepsini birleştiren siyasal/sendikal örgütlenmeler bağlamında değerlendirdik. Örneğin TİP, TKP, TBKP, TSİP, İşçi Hareketleri, Barış Hareketleri, Dava Dosyaları ve Görsel-İşitsel Arşiv fonları olarak birer çatı başlık altında topladık ve her bir arşiv fonu altında bağışçısının adıyla alt seriler oluşturarak ilerledik. Ancak tabii ki çalışmalar sürdürükçe yeni

Behice Boran'ın fotoğrafının yer aldığı Türkiye İşçi Partisi (TİP) afişi, TÜSTAV Afiş Koleksiyonu. / Poster of the Turkey Workers' Party (TİP) featuring a photograph of Behice Boran poster. TÜSTAV Poster Collection.

related to labor activism—all of which were catalogued and opened to researchers.¹

TÜSTAV is one of the first institutions in Turkey to make use of digital technology in the field of archiving. Guided by the principle of open access, it stands against the commodification of knowledge and advocates for making labor visible. In line with these principles, thousands of documents, periodicals, and audiovisual materials have been made available through its website—and more continue to be added.

In recent years, TÜSTAV has also become an important space for academics and intellectuals interested in labor studies and the history of the left, both in their historical and contemporary dimensions. Beginning in early 2015, a significant number of academics joined the Founda-

1. This approach was clearly articulated in Decision No. 1, adopted by the Board of Trustees in May 2006: "The history of the TKP, TİP, and TBKP cannot be separated from the history of the labor and left movements in Turkey. In this context, while working to fulfill its founding mission, TÜSTAV will also continue, as far as its resources allow, to collect and evaluate materials and documents of the labor and left movements."

ihtiyaçlar da gündeme geliyor. Dolayısıyla arşivleri özel arşivler bağlamında yeniden gözden geçirmeyi bir iş planı olarak önümüze koyduk. Fakat öncelikli hedefimiz tasnif edilmesi gereken koleksiyonların hızlıca tasnif edilip, dijitalleştirilerek erişime açılması yönünde; bu doğrultudaki çalışmalarımızı gönüllü emek ve dayanışmayla sürdürüyoruz.

Bu bağlamda izlediğimiz politikaları ve yaptığımız çalışmaları şöyle özetleyebilirim: Kadın hareketinin belge ve yayınlarından oluşan **Kadın Hareketi Kitaplığı**'ni oluşturduk. Bu kitaplık 1920'li, 1930'lu yıllarda yayımlanmış kimi kitapları, kadın hareketinin belge ve yayınlarını, sendikaların kadın çalışmalarına ait belge ve yayınlarını da içine alan geniş bir külliyatı barındırıyor.

Vakfımız arşiv ve koleksiyonları bünyesinde yer alan Behice Boran, Ülkü Gürkan-Schneider ve Gelsenkirchen Kadınlar Birliği (GKB) arşiv fonları gibi sosyalist/komünist kadın koleksiyonlarını dijitalleştirdik ve erişime açtık. Bunun dışında Gün Benderli Togay, İnci İşbulur ve Zülal Kılıç gibi sosyalist/komünist kadın koleksiyonlarını ise katalogladık ve bu katalogları erişime açtık.

Kadın hareketi üzerinde çalışan akademisyenlerle işbirliği yapıyoruz, tez ve araştırmalara kaynak sağlıyoruz. Tarih Vakfı ve DİSK'le birlikte düzenlediğimiz Emek Tarihi Konferansları'nda "kadın emeği" araştırma ve tebliğlerine ağırlık vermeyi gözetiyoruz. Kadın emeğiyle ilgili faaliyet gösteren kurumlarla işbirliği yaparak bir dizi panel, seminer düzenlemeyi hedefliyoruz.

Çalışmalarımızda, kadınların bireysel ve kolektif mirasını daha görünür kılmaya çalışıyoruz. Sonuç olarak TÜSTAV, kadınların sol ve emek hareketindeki yerini, bu harekete eklenmiş bir unsur olarak değil tarihin kurucu aktörleri olarak belgelemeyi amaçlıyor. Dolayısıyla bu politikayı, hem mevcut arşivi toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden okumak hem de yeni materyalleri bu bilinçle derlemek şeklinde iki yönlü sürdürüyoruz.

TKP Arşiv Fonu altında Gün Benderli-Togay, Ülkü Gürkan-Schneider, Zülal Kılıç gibi isimlerin arşivlerini, TİP Arşiv Fonu altında Behice Boran ve İnci İşbulur arşivlerini görüyoruz. Bugüne kadar TÜSTAV'ın koleksiyonlarına sağlanan kadın arşivleri hakkında bilgi verir misiniz? Bu belgeler, kadınların mücadele deneyimlerini nasıl yansıtıyor?

TÜSTAV bünyesinde yer alan farklı fonlarda kadınlara ait arşivlerin izini sürmek mümkün. TKP Arşiv Fonu altında yer alan isimlerden biri Gün Benderli-Togay. Radyocu, Türkçe-Macarca ve Macarca-Türkçe sözlüklerinin hazırlayıcılarından, sözlükbilimci, çevirmen ve yazar; 1950'li yılların ortalarından itibaren uzun yıllar Budapeşte Radyosu Türkçe Yayınlar Bölümünde

tion, contributing to its activities, and in 2018 a change in the Foundation's charter made their place in the TÜSTAV Board of Trustees permanent. All of the work I've described so far has been carried out with the contributions and participation of TÜSTAV's members and friends—many of whom are themselves subjects of this history. The Foundation continues to exist and thrive through this collective labor and dedication.

To sum up, TÜSTAV is a historical and archival institution dedicated to gathering and preserving the documents of Turkey's communist, labor, and left movements over the past century. It safeguards records of the political and trade-union struggles of the working class and laboring people, making them available to researchers. In doing so, it ultimately aims to grow into an institute for labor history research.

As an institution that archives the documents of Turkey's socialist and Left movements, what kind of policy does TÜSTAV follow when it comes to collecting and making visible archival materials related to women?

At TÜSTAV, we not only document the history of the labor and left movements in Turkey, but also place great importance on making the women who shaped this history visible. In this sense, preserving and opening access to documents on women's struggles is not just a matter of archiving—it is also a historical responsibility. Until now, however, we have not separated archives and collections under the category of "private archives." In fact, the idea of gendering archives is a relatively new topic for us. From the very beginning, as reflected in the Foundation's mission, our approach has been to follow a path that encompasses all the subjects of labor and leftist movements. For this reason, we have organized our collections not by individual or institutional donors, but in the context of political and trade-union organizing. This is why we structured them under broader funds such as TİP, TKP, TBKP, TSİP, Labor Movements, Peace Movements, Case Files, and Audiovisual Archives, while creating sub-series within each fund named after the specific donors. Of course, as our work progresses, new needs continue to emerge. One of these is the plan to re-examine archives within the framework of private collections. Even so, our priority remains to quickly classify, digitize, and make accessible the collections awaiting cataloguing. And as always, we continue these efforts through volunteer labor and solidarity.

To sum up the policies we follow and the work we have carried out: we established the Women's Movement Library, a collection built from the documents and publications of the women's movement. This library brings together a wide range of materials, including books published in the 1920s and 1930s, documents and publi-

çalışmış, TKP Dış Büro yöneticisi Gün Benderli Togay'ın arşivi ağırlıklı olarak 1950'li yıllar TKP'sinin yurtdışı faaliyetleriyle ilgilidir. TKP Dış Büro faaliyetlerinin yanı sıra arşivde Nâzım Hikmet'in yurtdışına çıkmasının ardından yayımlanmaya başlayan ve teksir yoluyla çoğaltılan *Barış Yolu* dergisi² bulunmaktadır. İlk kez örneklerine ulaşılan derginin 3. sayısının kapağında ve iç sayfalarında yer alan desenler, Sevim Tarı'ya (Belli) aittir. Yine *Barış Yolu* dergisiyle eşzamanlı yayımlanan ve ağırlıklı olarak Amerikan emperyalizmi, Kore Savaşı ve dönemin hükümetinin savaşçı politikalarına karşı mücadeleyi öne koyan *Tek Cephe* dergisinin 2 nüshası³ da bu arşivedir.

Gün Benderli-Togay, TÜSTAV Arşivi.
Gün Benderli-Togay, TÜSTAV Archive.

Bunlara ek olarak, 1919-1943 yılları arasında, uluslararası komünist hareketin iletişimi ve faaliyetlerini yürüten bir platform olan Komintern'in kapanmasının ardından, Dillerde Neşriyat Evi tarafından 1940'ta yayımlanmış ve iç kapağında "Yoldaş PİK'e T.K.P.nin Armağanı 13-XI-940 Marat (İ. Bilen)" ithaf ve imzalı kitap yer alıyor. Nâzım Hikmet'in şiirlerinden oluşan *Barış Türküleri* başlıklı, Dünya Barış Konseyi tarafından basılmış broşür; 31 Temmuz-15 Ağustos 1955'te Varşova'da düzenlenen 5. Dünya Gençlik ve Talebe, Barış ve Dostluk Festivali için Haziran 1955'te yayımlanmış özel *Festival Gazetesi*; Festival sırasında Türkiye standında sergilenmiş çok sayıda muhalif gazete örneği, Yılmaz Gülen ve Klari Korolowsky

of the women's movement itself, as well as materials from trade unions related to women's labor.

Within our collections, we have digitized and made accessible several socialist and communist women's archives, including those of Behice Boran, Ülkü Gürkan-Schneider, and the Gelsenkirchen Women's Union (GKB). In addition, we have catalogued the collections of Gün Benderli Togay, İnci İşbulur, and Zülal Kılıç, and these catalogues are now also available to researchers.

We collaborate with academics working on the women's movement and provide resources for theses and research projects. At the Labor History Conferences we organize together with the History Foundation and DİSK, we make it a priority to highlight papers and studies on women's labor. Looking ahead, we also aim to work with institutions active in the field of women's labor to organize a series of panels and seminars.

In our work, we strive to make women's individual and collective legacies more visible. TÜSTAV's goal is to document women's place in the left and labor movements not as a secondary element, but as founding actors of history itself. This approach unfolds in two ways: first, by rereading the existing archive through a gender perspective, and second, by collecting new materials with that same awareness.

Within the TKP Archive Fund we find the collections of Gün Benderli-Togay, Ülkü Gürkan-Schneider, and Zülal Kılıç, while under the TİP Archive Fund are the archives of Behice Boran and İnci İşbulur. Could you tell us more about the women's archives that have been brought into TÜSTAV's collections so far? How do these documents reflect women's experiences of struggle?

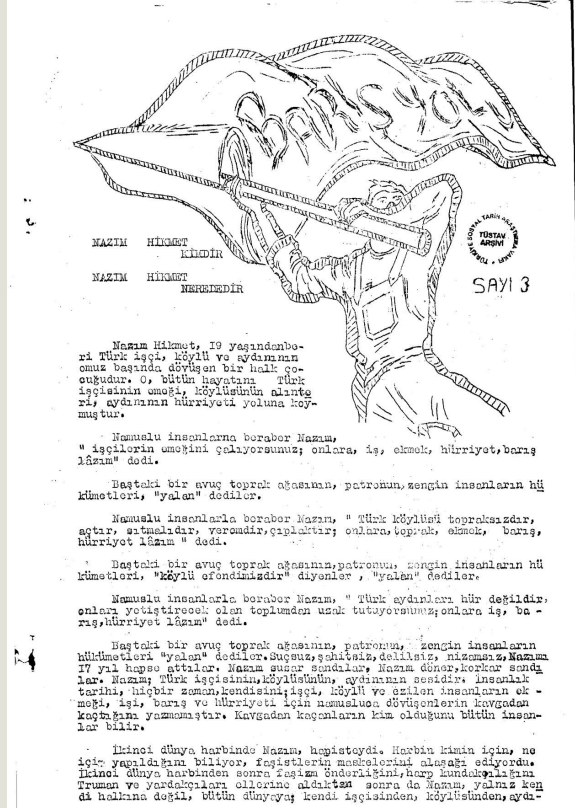
Within TÜSTAV's collections, it is possible to trace the presence of women's archives across different fonds. One such name under the TKP Archive Fund is Gün Benderli Togay—radio broadcaster, lexicographer, translator, and writer, who co-prepared Turkish-Hungarian and Hungarian-Turkish dictionaries. From the mid-1950s onward, she worked for many years in the Turkish Service of Budapest Radio and also served as a director of the TKP's Foreign Bureau. Her archive largely reflects the international activities of the TKP during the 1950s.

Alongside records of the Foreign Bureau, the archive includes *Barış Yolu*², a mimeographed magazine launched after Nâzım Hikmet went abroad. For the first

2. *Barış Yolu* dergisinin 10 sayfalık 3., 8 sayfalık 6. ve 4 sayfalık 7. sayıları ile 9 sayfalık numaralı bir nüshası Gün Benderli Togay Arşivi'nde yer almaktadır.

3. *Tek Cephe* dergisinin 8 sayfalık Mayıs 1952 ile 4 sayfalık Temmuz 1954 sayıları Gün Benderli Togay Arşivi'nde yer alıyor.

2. The Gün Benderli Togay Archive includes several issues of *Barış Yolu*: the 10-page third issue, the 8-page sixth issue, the 4-page seventh issue, and an unnumbered issue consisting of 9 pages.

Barış Yolu, 3. Sayı, TÜSTAV, Feridun Gürgöz Süreli Yayınlar Arşivi. Nâzım Hikmet'in yurtdışına çıkmasının ardından yayımlanmaya başlayan *Barış Yolu* dergisi, teksir yoluyla çoğaltılmıştır. Derginin 3. sayısının kapağındaki ve iç sayfalarındaki desenler, Sevim Tari'ya (Belli) aittir. *Barış Yolu*, Issue 3, TÜSTAV, Feridun Gürgöz Periodicals Archive. Published after Nâzım Hikmet went abroad, *Barış Yolu* was reproduced using mimeograph. The cover and interior illustrations of the third issue were created by Sevim Tari (Belli).

tarafından tasarlanan, Türk delegasyonunun hediye ettiği kartpostal ve delegasyonun kartviziti de arşivde araştırmacıların dikkatine sunuluyor.

Macarcadan Türkçeye birçok kitap çevirmiş olan Gün Benderli Togay'ın farklı dönemlerde kaleme aldığı anılarından oluşan *Su Başında Durmuşuz*, *Anılar ve Sofralar*, *Giderayak: Anılarımdaki Nâzım Hikmet* kitapları da arşivde bulunuyor. Gün Benderli'nin son kitabı ise 1953 yılından 1989 yılına kadar görev yaptığı Budapeşte Radyosu'ndaki anılarını kaleme aldığı *Yazı Kalır Anılarımdaki Budapeşte Radyosu*⁴ Vakfımızın Sosyal Tarih Yayınları'ndan çıktı.

Gün Benderli'nin Nâzım Hikmet'le yaptığı radyo programından. From Gün Benderli's radio program with Nâzım Hikmet.

time, original copies of this journal have been located, with the cover and interior illustrations of its third issue credited to Sevim Tari (Belli). The collection also holds two issues of *Tek Cephe*³, a publication that appeared around the same time as *Barış Yolu*, focusing on opposition to American imperialism, the Korean War, and the pro-war policies of the Turkish government of the period.

Among the other treasures of the collection is a book published in 1940 by the Dillerde Publishing House, presented as a gift from the TKP to "Comrade PIK" after the dissolution of the Comintern, the international communist platform active between 1919 and 1943. The inner cover bears the inscription: "A gift from the TKP to Comrade PIK, 13-XI-940, Marat (İ. Bilen)." The archive also features a pamphlet of Nâzım Hikmet's poems titled *Songs of Peace*, published by the World Peace Council; the *Festival Gazette* issued in June 1955 for the 5th World Festival of Youth and Students for Peace and Friendship in Warsaw (July 31–August 15, 1955); numerous examples of opposition newspapers displayed at the Turkey stand during the festival; and even postcards designed by Yılmaz Gülen and Klari Korolowsky, gifted by the Turkish delegation, along with their business card.

The archive also includes several memoirs written by Gün Benderli Togay—who translated many books from Hungarian into Turkish—such as *Su Başında Durmuşuz*, *Anılar ve Sofralar*, and *Giderayak: Anılarımdaki Nâzım Hikmet*. Her most recent book, *Yazı Kalır: Anılarımdaki Budapeşte Radyosu*, recounts her years at Budapest

4. <https://www.tustav.org/2025/01/30/gun-benderli-yazi-kalir-kitabi-yayinlandi/> (Erişim Tarihi: 22 Temmuz 2025)

3. The Gün Benderli Togay Archive also preserves the May 1952 issue of *Tek Cephe*, consisting of 8 pages, and the July 1954 issue, consisting of 4 pages.

Ülkü Gürkan, TÜSTAV Arşivi. / Ülkü Gürkan, TÜSTAV Archive.

Almanya'da Frankfurt Türk Halkevi kurucu ve yöneticisi, 1960'lı yıllardan itibaren TKP ve ATTF (Avrupa Türkiyeli Toplumcular Federasyonu) yöneticisi olarak faaliyet yürütmüş olan Ülkü Gürkan Schneider'in özel arşivinde, ağırlıklı olarak ATTF yöneticisi olduğu dönemden belgeler bulunuyor.

"1 Mayıs", "Bütün Politik Tutuklular Serbest Bırakılmalıdır", "Nato Türkiye'den Çıkartılmalıdır", "Türkiyeli İşçilerin Sorunları", "Seçme ve Seçilme Hakkımız" ve "Çocuklarımızın Eğitimi Sağlanmalıdır" gibi birçok konuda yayımlanan ATTF Yürütme Kurulu haber bültenleri, "Af'a Karşı Çıkanlar, Halka Karşı Çıkanlardır" başlıklı Avrupa Af Komitesi bildirisi, yabancı işçilerle ilgili bildiri ve çeşitli kurumlarla yapılan ortak toplantıların bildirileri, Almanca gazete kupürleri ve imza kampanyaları arşivde yer alan belgelerdendir.

Bunlara ek olarak, Türkiye'de yayımlanan *Kurtuluş* gazetesine ilgili çalışmalar, çeşitli miting ve gösteri yürüyüşlerine dair çağrılar ve ATTF Kurultay çağrısı, Ülkü Gürkan Schneider'a gelen mektuplar, marş metinleri, dergi kupürleri, ATTF Genel Yönetim Kurulu'nun Münih'te yapılan Olağanüstü Toplantı'sında alınan kararlar gibi ATTF'ye ait çok sayıda karar belgesi; "Türkiye'de faşizme karşı mücadele" ile "12 Mart Rejimine Karşı" başlıklı Almanca bildiriler ve 1 Mayıs kutlamalarıyla ilgili bildiriler de arşivde yer alıyor.

Ülkü Gürkan Schneider'in TÜSTAV'daki arşivinin yanı sıra, yayınları, albümleri ve kişisel arşivi, yaşamının

Avrupa Türkiye Kadınlar Federasyonu (ATKF), 1975, "Kadın Arkadaş Birliğimiz Gücümüzdür, Sen de Katıl" afişi, TÜSTAV Afiş Koleksiyonu. Federation of Women from Turkey in Europe (ATKF), 1975, poster "Women Friends: Our Unity Is Our Strength, Join Us," TÜSTAV Poster Collection.

Radio⁴ from 1953 to 1989 and was published by our Foundation's Social History Publications.

The private archive of Ülkü Gürkan Schneider—founder and leader of the Frankfurt Turkish Community Center and, from the 1960s onward, an active figure in both the TKP and the Federation of Turkish Socialists in Europe (ATTF)—is composed mainly of documents from her years as an ATTF leader.

The archive also holds a series of Executive Committee bulletins from ATTF, published on topics ranging from May Day and the demand for the release of all political prisoners, to calls for NATO's withdrawal from Turkey, the problems faced by Turkish migrant workers, the right to vote and be elected, and the need to secure proper education for children. Among the materials are also a statement by the European Amnesty Committee

4. <https://www.tustav.org/2025/01/30/gun-benderli-yazi-kalir-kitabi-yayinlandi/> (Accessed July 22, 2025)

önemli bir bölümünü geçirdiği Frankfurt'ta bulunan Tarih Müzesi'nde "Kuşaklar Kitaplığı" olarak adlandırılan özel bir bölümde sergileniyor.

Zülal Kılıç, TÜSTAV Arşivi. / Zülal Kılıç, TÜSTAV Archive.

TKP Kadın Bürosu Sekreteri ve kadın hareketi aktivisti Zülal Kılıç'ın 1967-1988 arasını kapsayan arşivinde, kurucularından ve genel sekreteri olduğu İlerici Kadınlar Derneği'nin (İKD) kuruluşu, yargılanma süreci, yurt içinde ve dışında yürüttüğü faaliyetler, çeşitli toplantı ve konferanslarına dair belgeler yer alıyor. Yanı sıra komünist-ilerici kadınların 12 Eylül koşullarında yurtdışında yürüttükleri çalışmalarda önemli bir yer tutan ve Zülal Kılıç'ın ilk dönem sekreterliğini yürüttüğü TKP Kadın Bürosu'nun kuruluşu, çalışma programı, sorunları ve dağıtılmasına ilişkin belgeler de mevcut.

Arşivde, İKD tarafından hazırlanmış "Barış için Mücadelede Kadınlar", "Kadın ve Eğitim", "Fabrikalarda Çocuğumuz Emzirebileceğimiz ve Baktırabileceğiniz Emzirme Odası veya Çocuk Yurdu Var mı?", "Neden Kadınlar Örgütü?" başlıklı yazılar, İKD'nin toplantılarında elle tutulmuş not ve tutanaklar; TKP Kadın Aktivistler Konferansı çerçevesinde Türkiye'de kadın konusu, partinin kadın çalışmaları ve kadın sorununa dair raporları, Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı ile Avrupa'daki Türkiye'li Göçmen Kadınlar Konferansı gibi çeşitli konferanslarla ilgili belgeleri bulmak da mümkün.

Bu belgelerin yanı sıra yöneticisi olduğu Türkiye Barış Komitesi Derneği'nin kuruluş ve faaliyetleriyle ilgili belgeler, Aziz Nesin tarafından Dünya Barış Konseyi'ne gönderilen Dünya Barış Günü kutlamalarına çağrı ve kutlama mesajını içeren mektup, Türkiye ve dünyadaki barış hareketine ilişkin birçok belgeye de arşivden ulaşılabilir.

Ayrıca *Kadınların Sesi* dergisi yazıları, Bakiye Beria Onger seçim çalışmasına ait karikatürler, bildiriler ve röportajlar, *Türkiye'de Kadınlar-Barış ve Eşitlik için Kadın*

titled "Those Who Oppose Amnesty Oppose the People", leaflets on migrant workers, joint declarations from meetings with various organizations, German newspaper clippings, and documents from signature campaigns.

The archive also contains a wide array of materials related to the *Kurtuluş* newspaper published in Turkey, as well as calls for various rallies and demonstrations, and the congress call of ATTF. There are letters written to Ülkü Gürkan Schneider, song lyrics, magazine clippings, and numerous decision documents from ATTF, including the resolutions of its Extraordinary Meeting of the General Executive Board held in Munich. In addition, the collection features German-language leaflets titled "Struggle Against Fascism in Turkey" and "Against the March 12 Regime", along with leaflets connected to May Day celebrations.

In addition to her archive preserved at TÜSTAV, Ülkü Gürkan Schneider's publications, albums, and personal collection are exhibited in Frankfurt, where she spent much of her life, in a special section of the Historical Museum known as the "Generations Library."

The archive of Zülal Kılıç—activist, TKP Women's Bureau Secretary, and a leading figure in the women's movement—spans the years 1967 to 1988. It includes documents on the founding of the Progressive Women's Association (İKD), where she served as a founding member and general secretary, as well as records of its trial, its activities both in Turkey and abroad, and materials from various meetings and conferences. The collection also holds key documents from the TKP Women's Bureau, an organization that played a vital role in the work of communist and progressive women during the repressive conditions of the post-September 12 period. These include materials on its founding, work program, challenges, and eventual dissolution, with Kılıç herself serving as its first secretary.

The archive also contains a range of important documents produced by the Progressive Women's Association (İKD), including writings such as "Women in the Struggle for Peace", "Women and Education", "Do our Factories Have Nursing Rooms or Childcare Centers Where We Can Breastfeed and Care for Our Children?", and "Why a Women's Organization?" Alongside these are handwritten notes and minutes from İKD meetings. The collection further includes reports on women in Turkey, the party's work on women, and issues concerning women that were prepared within the framework of the TKP Women Activists' Conference. In addition, there are documents from international gatherings such as the Conference on Security and Cooperation in Europe and the Conference of Turkish Migrant Women in Europe.

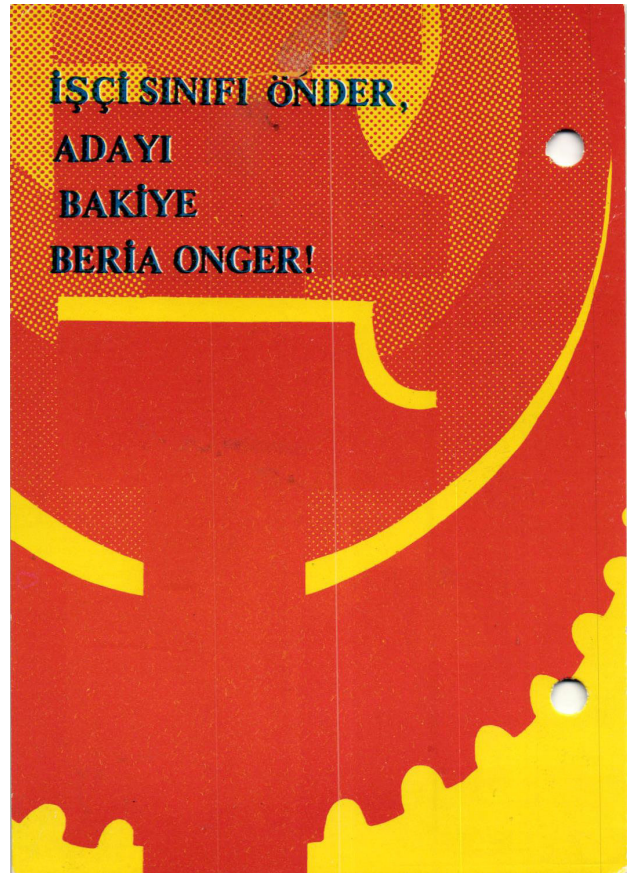
Mücadelesi başlıklı Danimarka'da yayımlanmış çok sayıda broşür, kitap, gazete, tüzük, dava dosyası, telgraf, kartpostal ve Avrupa Türkiye Kadınlar Federasyonu basın bildirisi gibi çeşitli kitle örgütlerinin bildirileri de arşivde yer alıyor.

Zülal Kılıç Arşivi'nde bulunan TKP Kadın Bürosu belgeleri, *Zülal Kılıç Arşivinden TKP Kadın Bürosu (1984-1986)* başlığıyla Vakfımız Sosyal Tarih Yayınları tarafından derlenerek yayımlandı.⁵

TİP Arşiv Fonu altında yer alan arşivlerden ilki Behice Boran'ın arşivi. Siyasetçi, sosyolog, akademisyen ve Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) son genel başkanı Behice Boran'ın arşivinde 1961-1971 döneminde Türkiye İşçi Partisi'nin çalışmaları, 1975-1981 döneminde TİP'in yurt içi etkinlikleri, 1981-1987 arasında politik göçmenlik ve yurt dışındaki faaliyetler, diğer partilerle ilişkiler, TİP-TKP ve TSİP birleşme görüşmeleriyle ilgili belgeler yer alıyor. Ayrıca TİP'in 25. kuruluş yıldönümü dolayısıyla Behice Boran'ın yaptığı konuşmanın metni ve başka birçok konuşma metni, TİP Onur Günü dolayısıyla Behice Boran'ın yayınladığı mesaj ile TİP-TKP birlik süreciyle ilgili notlar bulunuyor.

Bakiye Beria Onger kürsüde, TÜSTAV Duisburg Arşiv Fonu.
Bakiye Beria Onger at the lectern, TÜSTAV Duisburg Archive Fund.

14 Ekim 1979 Senato Seçimlerinde İstanbul Bağımsız Adayı İlerici Kadınlar Derneği (İKD) Genel Başkanı Bakiye Beria Onger'in seçim çalışmaları için hazırlanmış afiş. / Campaign poster for Bakiye Beria Onger, Chair of the Progressive Women's Association (IKD) and Independent Candidate for Istanbul in the Senate Elections of October 14, 1979.

In addition to these materials, the archive holds documents related to the founding and activities of the Turkish Peace Committee Association, as well as a letter from Aziz Nesin to the World Peace Council containing both an invitation and a message of celebration for World Peace Day. Many other documents connected to peace movements in Turkey and around the world can also be found within this collection.

5. <https://www.tustav.org/2016/08/11/zulal-kilic-arsiv-fonundan-tpk-kadin-buros-1984-1986-yayinlandi-2/>

Bunların yanı sıra Behice Boran'la ilgili TÜSTAV Görsel İşitsel Arşiv'de bulunan pek çok fotoğraf, üç boyutlu malzemeler (gözlükleri, kalemleri, cüzdanları, rozet, broş gibi çok çeşitli özel eşyalar) arşiv kataloğunun dışında bırakıldı ve uzun bir süre TÜSTAV'da sergilendi, halen Görsel İşitsel Arşiv'de muhafaza ediliyor.

Behice Boran Arşivi, TÜSTAV'a üç aşamada intikal etti. İlk bölümü, yukarıda da bahsettiğim gibi ağırlıklı politik göçmenliğe ve siyasal mücadelesine ilişkin olan bölümü, TİP yöneticilerinden ve Behice Boran'ın en yakın çalışma arkadaşlarından Osman Sakalsız tarafından bağışlanan kısmı. İkinci bölüm Osman Sakalsız'ın eşi Zerrin Sakalsız'ın yine 100. Doğum Yılı etkinlikleri çerçevesinde gönderdiği ve bir çanta içinde gelen, içinde ağırlıklı olarak Behice Hanım'ın özel eşyalarının bulunduğu arşiv malzemesidir. Son bölüm ise, 2018 yılında Eskişehir'de bir sahafta ortaya çıkan evrakıdır. Arşivin bu kısmı Behice Boran'ın yoldaşları tarafından alınarak TÜSTAV'a bağışlandı. Son gelen arşiv malzemesinin ağırlığını mektuplar oluşturuyor. Mektupların çoğu, 1950'de Kore'ye asker gönderilmesine karşı çıkışı ve 1953'te TKP tutuklamaları sonrası hapislik günlerinde ailesiyle yaptığı yazışmalarıdır. Ayrıca, 1950-1951 hapislik döneminde tuttuğu günlükler de arşivin diğer bir parçasıdır. Bunlarla birlikte Kolej döneminde yazdığı İngilizce bir hikâye ve çevirisi ile 1940 başlarında yazdığı İngilizce şiirler de arşivin üçüncü bölüm bağışı içinde yer alıyor.

Boran günlük tutmayı bir alışkanlık haline getirmemişti. Ancak mektupları yalnızca iletişim için değil yaşamda karşılaştığı durumları aktarmak için de bir vasıta olarak kullandığını görüyoruz. Mektupları yakından incelediğimizde bunların birçoğunun hatırat niteliğinde de olduğunu izleyebiliyoruz. Behice Boran, ablası Nefise Ural'a yazdığı 17 Eylül 1935 tarihli mektubunda yazma ihtiyacını zaman zaman kuvvetle hissettiğinden bahseder. Uzun yıllar hatıralarını not etmek istemiştir. Fakat bu ona "hatıra defterini" hatırlatmaktadır. Yeni yetişen mektepli kızların içli, karamsar, umutsuz edebiyat örneklerini aklına getirdiği için günlük yazmaya mesafeli durduğunu anlatır. Boran için mektup yazmak günlük yazma ihtiyacını da karşılamaktadır. Yine de Boran'ın günlük tutma denemeleri olmuştur ve bu günlükler arşivlerde yerini almıştır.

Raşit Kaya *Behice Boran'ın Mektupları-I* kitabının "Sunuş" yazısında şöyle der "Behice Boran 'okunmaya değer şeyler' yazdı; 'yazılmaya değer şeyler yaşadı...". Boran aynı zamanda geniş bir arşiv bırakarak solun tarihsel hafızasını oluşturanlar arasında yer aldı. Dolayısıyla Türkiye solunun hafızası için Behice Boran Arşivi'nin önemi, Türkiye tarihinde orijinal kaynaklarıyla anısı en iyi korunmuş yegâne özel arşiv olmasıdır. Şimdi bu mirası gelecek kuşaklara aktarma görevi de bizim sorumluluğumuzda...

The archive also includes a wide variety of materials: articles from Kadınların Sesi magazine, cartoons, leaflets, and interviews from Bakiye Beria Onger's election campaign, and numerous brochures, books, newspapers, statutes, case files, telegrams, postcards, and press releases published in Denmark under the title Women in Turkey—The Struggle for Peace and Equality. Alongside these are statements from various mass organizations, including the Federation of Turkish Women in Europe.

The documents of the TKP Women's Bureau preserved in the Zülal Kılıç Archive were later compiled and published by our Foundation's Social History Publications under the title Zülal Kılıç Arşivinden TKP Kadın Bürosu (1984-1986) (TKP Women's Bureau (1984-1986) from the Zülal Kılıç Archive).

Within the TİP Archive Fund, the first major collection is that of Behice Boran—politician, sociologist, academic, and the last chair of the Turkish Workers' Party. Her archive includes materials covering the party's activities between 1961 and 1971, TİP's domestic work from 1975 to 1981, and the period of political exile between 1981 and 1987, including activities abroad and relations with other parties. The collection also holds documents on the TİP-TKP and TSİP unification talks. In addition, it preserves the text of Boran's speech marking the 25th anniversary of TİP, other speeches she delivered on different occasions, her message for TİP Honor Day, and notes related to the TİP-TKP unification process.

In addition to documents, the TÜSTAV Audiovisual Archive also holds many items connected to Behice Boran—photographs as well as three-dimensional objects such as her glasses, pens, wallet, badges, brooches, and various other personal belongings. These items were kept outside the formal archive catalogue and, for a long time, were displayed at TÜSTAV. Today, they continue to be preserved in the Audiovisual Archive.

Behice Boran never really developed the habit of keeping a diary. What we see instead is that she often used her letters not only as a means of communication but also as a way to reflect on and record the circumstances she faced in life. When read closely, many of these letters carry the qualities of memoirs. In one letter to her sister, Nefise Ural, dated September 17, 1935, Boran admits that she sometimes felt a strong urge to write things down. For years she had wanted to record her memories, but she hesitated, explaining that it reminded her too much of a "diary," which in her mind evoked the sentimental and gloomy writings often associated with young schoolgirls. For Boran, letter writing fulfilled that same need to document her thoughts and experiences. Still, she did make attempts at keeping a diary, and these notebooks have also found their place in the archives.

Behice Boran, TÜSTAV TİP Arşiv Fonu, Behice Boran Arşivi.
Behice Boran, TÜSTAV TİP Archive Fund, Behice Boran Archive.

Bu soruyu, Behice Boran Arşivi'yle ilgili iki kayıptan söz ederek noktalamak isterim. Bu vesileyle tarihe de bir not düşmüş oluruz. İlki, Behice Boran'ın Sıdika Su'yla olan mektuplaşması; Sıdika Su'nun vefatından sonra bu mektupların izi sürüldü ancak bulunamadılar. İkincisi ise Boran'ın avukatı ve yakın arkadaşı Necla Fertan'da bulunan ve Fertan'la mektuplaşmalarını içeren bir dosya evrak; Fertan'ın vefatından sonra izini sürmekle birlikte bu belgelere ulaşılamadı.

Avukat, 1968 gençlik aktivisti, TİP ve TÜSTAV yöneticisi İnci İşbulur arşivinde şu konulardaki belgeler yer alıyor: 1950-1982 arası Barışseverler Cemiyeti ve Barış Derneği Davası, Yönetim Kurulu üyelerine ait bilgiler ve avukatların hazırladığı notlar, TİP Ege Bölgesi belgeleri, 1975-1980 dönemi Türkiye İşçi Partisi (TİP) dava dosyaları, 1987 sonrası Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin (TBKP) yasal olarak kurulma süreci, TBKP'nin Türkiye'de legal olarak kurulduktan sonraki dönemi ve TBKP içi tartışmalar. Ayrıca, Milletvekili Genel ve Cumhuriyet Senatosu Kısmi Seçimi'yle ilgili Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) yayımladığı birçok broşür, basın açıklaması, Askeri Yargıtay ilamları, gerekçeli hükümler, dilekçeler, kararlar ve dava fişleri; *Resmî Gazete* belgeleri, bilirkişi raporları, mektuplar, TİP hakkındaki haberlerle ilgili gazete kupürleri, telgraflar, konuşma metinleri, kartpostallar, TİP'in düzenlediği etkinliklerin davetiyeleri ve tüzükler bulunuyor. 1977 İstanbul 1 Mayıs kutlamaları ve yaşanan olaylar, 1979 İzmir Barış Mitingi, cam işçilerinin protesto yürüyüş ve mitingi, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü işçilerinin eylemi, Yüksek Öğrenim Kurumu'nu (YÖK) protesto eylemleri olmak üzere çeşitli grev ve mitinglerden fotoğraflar; Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 9 Temmuz 2000'de Ankara Hipodromu'nda düzenlediği "Herkes İş, İnsanca Ücret, Onurlu Bir Yaşam İçin" mitinginin afişetleri ve Şili'deki faşist diktatörlüğü protesto eden İngilizce afişler de arşivde mevcut.

In the preface to Behice Boran's Letters I, Raşit Kaya writes: "Behice Boran wrote things worth reading; she lived things worth writing." Boran also left behind a vast archive, placing her among those who helped build the historical memory of the left. For this reason, the Behice Boran Archive holds unique importance: it is perhaps the only private archive in Turkey whose memory has been so carefully preserved through original sources. Now the responsibility of carrying this legacy forward and passing it on to future generations rests with us. I'd like to close this question by mentioning two losses connected to the Behice Boran Archive—sharing them here also serves as a small note to history. The first is her correspondence with Sıdika Su. After Su passed away, efforts were made to trace these letters, but they could never be found. The second is a file of documents containing Boran's correspondence with her lawyer and close friend, Necla Fertan. Following Fertan's death, we tried to locate this material as well, but again, it could not be recovered.

The archive of İnci İşbulur—lawyer, 1968 youth activist, and leader within both TİP and TÜSTAV—brings together a remarkable range of documents. Among them are records from the Peace-Lovers Association and the Peace Association Trial (1950–1982), materials related to board members and lawyers' notes, documents from the Aegean Region branch of TİP, and case files from the Turkish Workers' Party between 1975 and 1980. The collection also covers the legal founding of the United Communist Party of Turkey (TBKP) after 1987, its early years as a recognized party, and the debates that took place within it.

İnci İşbulur, TÜSTAV Arşivi. / İnci İşbulur, TÜSTAV Archive.

Alongside these are numerous brochures, press statements, and publications issued by TİP, as well as Military Court of Appeals rulings, legal judgments, petitions, and case records. The archive also contains copies of the Official Gazette, expert reports, letters, telegrams, newspaper clippings on TİP, speeches, postcards, event invitations, and party statutes.

TÜSTAV'da yer alan ve yukarıda bahsettiğim kadın özel arşivleri, arşiv üreticisinin yaşamını anlamamıza imkân verirken aynı zamanda yaşanan dönemin toplumsal, siyasi ve sosyo-ekonomik gündemini de anlamamıza/izlememize olanak sağlıyor. Dolayısıyla kişisel bir yaşam hikâyesinden yola çıkarak kültürel, sosyal ve siyasal süreçlerin de izini sürmeyi mümkün kılıyor diyebiliriz.

Kadın Hareketi Kitaplığı hakkında bilgi verir misiniz? Örneğin, İlerici Kadınlar Derneği, Avrupa Türkiye Kadınlar Federasyonu ve Gelsenkirchen Kadınlar Birliği (GKB) gibi kurumların yayınlarından ve belgelerinden bahsedebilir misiniz?

Bu kitaplığı, sosyalist/komünist ve emekçi kadın hareketinin görünürlüğüne katkı sağlamak amacıyla kurduğumuzu söyleyerek söze başlamak isterim. Kadın Hareketi Kitaplığı'nda çoğunlukla İKD'nin faaliyetine ilişkin belge ve yayınların yanı sıra Avrupa Türkiye Kadınlar Federasyonu'nun (ATKF) ve Gelsenkirchen Kadınlar Birliği'nin (GKB) faaliyetine ilişkin belge ve yayınlar bulunuyor. Bunların yanı sıra; 1920'li, 1930'lu yıllarda yayımlanmış kimi kitaplar, CHP'nin kadın çalışmalarından kimi belgeler ve sendikaların kadın çalışmalarından belge ve yayınlar tasnif edildi, dijitalleştirildi, kataloglanarak web sitesi üzerinden erişime açıldı.⁶

Gelsenkirchen Kadınlar Birliği (GKB) Arşiv Fonu, Türkiye'li göçmen kadınların Avrupadaki örgütlü mücadelesine ve 1970-1990 arası dönemin sosyalist/komünist kadın hareketine ışık tutan önemli bir koleksiyon. GKB'nin kurucularından Fatma Çelik'in bağışladığı bu arşiv, 1975-1990 yılları arasında Avrupada Türkiyeli ilerici kadın hareketi ve harekete ilişkin siyasi sürecin belgelerinden oluşuyor.

Bu arşiv, GKB'nin kuruluşu ve faaliyetleri, Avrupa Türkiye Kadınlar Federasyonu'nun (ATKF) kuruluşu ve faaliyetleri, Avrupadaki sendikal ve siyasi odakların kadın hareketiyle ilişkileri ve dayanışmaları, Avrupa ve Türkiye'de 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlamaları, İlerici Kadınlar Derneği'yle (İKD) ilişkiler, İKD'nin kapatılma süreci ve İKD'yle dayanışma, Barış Derneği Davası süreci, Reha İsvan'la dayanışma belgelerini kapsadığından göçmen kadın hareketi ile feminist enternasyonalizm arasındaki diyalektiği incelemek isteyen araştırmacılar için benzersiz bir kaynaktır. Özellikle Türkiye solundaki kadınların Batı Avrupada yeniden politikleşme, örgütlenme süreçlerine dair belgeler, Avrupadaki kadınların örgütlenme ve dayanışma pratiklerine dair önemli veriler sunuyor.

Ayrıca, Gelsenkirchen Türkdanış Kadın Çalışma Grubu tarafından, 1993 yılında Almanya Gelsenkirchen'de

Photographs in the collection document major protests and demonstrations, including the May Day celebrations in Istanbul in 1977, the İzmir Peace Rally in 1979, the march and protest of glass workers, the actions of the Fatih Sultan Mehmet Bridge workers, and demonstrations against the Higher Education Council (YÖK). There are also posters from the Freedom and Solidarity Party's rally in Ankara on July 9, 2000—calling for “Jobs for All, Decent Wages, and a Life with Dignity”—as well as English-language posters protesting the fascist dictatorship in Chile.

The women's private archives held at TÜSTAV, which I mentioned earlier, not only allow us to understand the lives of the individuals who created them but also open a window onto the social, political, and economic contexts of their time. In other words, starting from a single personal life story, it becomes possible to trace the wider cultural, social, and political processes that shaped an entire period.

Could you tell us about the Women's Movement Library? For instance, could you share information about the publications and documents from organizations such as the Progressive Women's Association (İKD), the Federation of Turkish Women in Europe (ATKF), and the Gelsenkirchen Women's Union (GKB)?

I'd like to begin by saying that we established this library to help make the socialist, communist, and working women's movements more visible. The Women's Movement Library mainly houses documents and publications related to the activities of the Progressive Women's Association (İKD), as well as materials from the Federation of Turkish Women in Europe (ATKF) and the Gelsenkirchen Women's Union (GKB). In addition to these, we have also catalogued and digitized a number of other important sources—books published in the 1920s and 1930s, documents from the women's initiatives of the CHP, and materials produced through trade unions' work on women. All of these are now available for access through our website.⁵

The Gelsenkirchen Women's Union (GKB) Archive Fund is a vital collection that sheds light on the struggles of Turkish migrant women in Europe and the socialist/communist women's movement between the 1970s and 1990s. Donated by Fatma Çelik, one of the founders of GKB, the archive brings together documents from 1975 to 1990 that trace the history of the progressive women's movement in Europe and the political processes that shaped it.

6. <https://www.tustav.org/kutuphane/kadin-hareketi-kutuphanesi>

5. <https://www.tustav.org/kutuphane/kadin-hareketi-kutuphanesi>

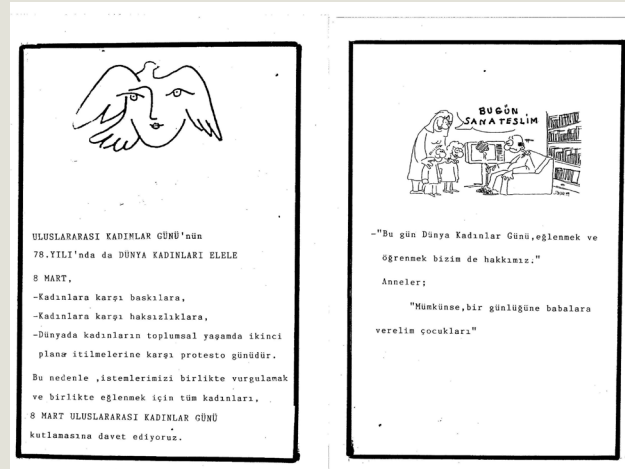
Gelsenkirchen Kadınlar Birliği (GKB), 8 Mart 1989 tarihli etkinlik broşürü, TÜSTAV Kadın Hareketi Kitaplığı. / [Gelsenkirchen Women's Union \(GKB\)](#), an activity brochure dated May 1, 1989, TÜSTAV Women's Movement Library.

yayımlanan ve Almanya'daki Türk işçi kadınlara yönelik olarak çıkan *Adım* dergisi de özellikle sosyal tarih ve emek tarihi için özgün bir kaynak olma özelliği taşıyor ve incelendiğinde yeni çalışmalara uç verecek bir birikim diyebilirim.

Son olarak sendika-siyaset bağlamında DİSK Arşiv Fonu önemli bir birikim sunuyor. Özellikle kadın işçilerin grevlerini inceleyen araştırmacılar için Bank-Sen, Tekstil ve DİSK Genel Merkez arşivleri emek hareketi tarihçileri için değerli bir kaynak olacaktır.

Kadınların özel ve kamusal yaşamlarını yansıtan belgelerin arşivlerdeki dağılımı hakkında ne düşünüyorsunuz? Hangi alanlar daha fazla temsil ediliyor? Bu denge- nin sağlanması için ne gibi çalışmalar yürütüyorsunuz?

Türkiye'deki arşiv kurumları ve kütüphanelerde kadınların özel ve kamusal yaşamlarını yansıtan belgelerin dağılımının, genel olarak tarihsel ve toplumsal cinsiyet dinamiklerinden etkilendiğini söyleyebilirim. Şöyle ki kadınların tarihsel süreçte özel ve kamusal alandaki varlığının belgelerle kayıt altına alınmamasında toplumsal cinsiyet rollerinin belirleyici bir faktör olduğu çok açık. Daha açık bir şekilde ifade etmem gerekirse; geleneksel olarak, arşivlerde resmi belgeler (devlet kayıtları, yasal

Gelsenkirchen Kadınlar Birliği (GKB), 8 Mart 1989 tarihli etkinlik broşürü, TÜSTAV Kadın Hareketi Kitaplığı. / [Gelsenkirchen Women's Union \(GKB\)](#), an activity brochure dated May 1, 1989, TÜSTAV Women's Movement Library.

This archive is an invaluable resource for anyone interested in exploring the dialogue between the migrant women's movement and feminist internationalism. It contains documents on the founding and activities of GKB, the establishment and work of the Federation of Turkish Women in Europe (ATKF), the connections and solidarity between women's movements and trade union or political groups in Europe, as well as records on International Women's Day celebrations in both Europe and Turkey. It also includes materials on the Progressive Women's Association (İKD)—its activities, its closure, and the solidarity that surrounded it—alongside documents related to the Peace Association trial and support for Reha İsvan. Taken together, these sources offer rare insights into the ways women of the Turkish left re-engaged with politics and organization in Western Europe, while also shedding light on the practices of women's organizing and solidarity across Europe.

In addition, *Adım* magazine—published in 1993 in Gelsenkirchen by the Gelsenkirchen Türkdanış Women's Working Group for Turkish migrant women workers in Germany—stands out as a unique source, particularly for social and labor history. It holds a wealth of material that, when studied closely, can inspire new avenues of research.

Finally, in the context of union and politics, the DİSK Archive Fund offers a particularly rich resource. For researchers studying women workers' strikes, the archives of Bank-Sen, the Textile Union, and the DİSK Headquarters stand out as invaluable sources for anyone exploring the history of the labor movement.

Adım dergisi, 1. sayısı kapak. Adım dergisi, Almanya'daki Türk işçi kadınlara yönelik Gelsenkirchen Türkdanış Kadınlar Çalışma Grubu tarafından yayınlanmıştır, TÜSTAV Kadın Hareketi Kitaplığı. / *Adım periodical, cover of the first issue. Adım was published by the Gelsenkirchen Türkdanış Women's Working Group for Turkish migrant women workers in Germany, TÜSTAV Women's Movement Library.*

metinler, siyasi belgeler) ön planda olduğu için kadınların kamusal alandaki varlığına dair belgeler daha fazla temsil edilirken, özel yaşamlarına dair belgeler (mektuplar, günlükler, kişisel koleksiyonlar) daha az korunmuştur. Örneğin geleneksel olarak kadınların ev içi emeği (çocuk bakımı, yemek, temizlik, vb.) yazılı bir iz bırakmazken erkeklerin ticari faaliyetleri (tapu, ticaret sicil kayıtları) resmi arşivlerde kayıtlıdır. Ayrıca kadınların arşivlerde eksik ve yetersiz temsili konusunda önemli adımlar atılıp bir farkındalık perspektifi oluşsa da hâlâ yeterli bir temsilden söz edebilir miyiz, çok emin değilim. Mesela yerel ve kırsal kadın tarihine ilişkin geniş bir literatürden söz edemiyoruz. Anadolu'daki kadınların yaşamına dair belgeler -burada birincil kaynaklardan söz ediyorum- yok denecek kadar az. Yerel kadın tarihinin belirleyenleri okuryazar olan Anadolu'nun öncü kadınları diyebiliriz. Yani aslında genel olarak kadınların özel alandaki temsiliyetine ulaşmamız ne yazık ki hâlâ mahrem bir alan ve bu mahremiyeti belirleyen de yine toplumsal cinsiyet rollerinin getirdiği yük ve ağırlık.

Özel alanın mahremiyeti, kamusal alanın erkek egemen olması bu dağılımın dengesinde, kuşkusuz büyük bir eşitsizlik yaratıyor. Dolayısıyla resmi belgeler (nüfus kayıtları, mahkeme kararları, eğitim ve çalışma hayatına

What are your thoughts on how documents reflecting women's private and public lives are represented in archives? Which areas tend to receive more attention, and what kind of efforts are being made to create a better balance?

In Turkey's archival institutions and libraries, the distribution of documents reflecting women's private and public lives is deeply shaped by historical and gender dynamics. It is clear that gender roles have played a decisive part in whether or not women's presence in both spheres was recorded. To put it plainly: because official documents—state records, legal texts, political papers—have traditionally dominated archives, women's presence in public life is documented more often, while their private lives—letters, diaries, personal collections—are far less visible.

For example, women's domestic labor—childcare, cooking, cleaning—rarely leaves behind a written trace, whereas men's commercial activities—property deeds, trade registries—are well documented in official archives. And although important steps have been taken toward raising awareness of women's underrepresentation in archives, I am not sure we can yet speak of adequate representation. We still lack a broad body of primary sources on local and rural women's histories. Records about women's lives in Anatolia are almost nonexistent. What we know is largely shaped by the literate, pioneering women of those regions. In short, gaining access to women's experiences in the private sphere remains difficult, because that sphere is still framed as "intimate" or "off-limits"—its boundaries defined by the very weight of gender roles themselves.

The divide between the privacy of the domestic sphere and the male dominance of the public sphere has, unsurprisingly, created a deep imbalance. As a result, when we look at official documents—such as population registers, court decisions, and records related to education and work—or at the materials of political and feminist movements, like women's rights publications and manifestos, and even at outputs from the press, especially women's journals, we find more evidence of women's presence in public life than in the private sphere. Yet, as I mentioned earlier, personal life and domestic experiences remain underrepresented. In other words, women's traces in history are too often confined to the roles society assigned to them, which is why public records dominate in archives, while sources reflecting private life—feelings, daily labor—are far fewer.

To address this inequality, methods such as oral history, personal archive donations, and feminist archival practices become vital. This is precisely where the Women's Library has played an extraordinary role: working tirelessly to collect the very documents that would other-

dair belgeler), siyasi ve feminist hareketin belgeleri (kadın hakları mücadelesi, feminist hareketin yayınları, bildirileri, vb.) ile basın yayın alanının çıktıları (kadın dergileri) üzerinden, kadınların kamusal yaşamdaki temsiliyetinin özel alana nazaran daha çok olduğunu görebiliyoruz. Ancak yukarıda da bahsettiğim gibi özel yaşam/özel alan yeterli ve eşit temsil edilmiyor. Ezcümle, kadınların tarihteki izlerinin toplumun onlara biçtiği rollerle sınırlı kaldığını ve bu nedenle arşivlerde kamusal alana dair belgelerin (resmi kayıtlar) daha çok, özel yaşama dair belgelerin (duygular, gündelik emek) daha az korunduğunu/göründüğünü söyleyebiliriz. Bu eşitsizliği gidermek için sözlü tarih, kişisel arşiv bağışları ve feminist arşivcilik gibi yöntemler öne çıkıyor. Bu noktada, Kadın Eserleri Kütüphanesi'nin, tam da bu "görünmez" kalmış belgeleri toplamak için faaliyetlerini olağanüstü bir çabayla sürdürdüğünü görüyoruz. Burada bir parantez açalım o zaman, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, kadın odaklı arşivcilik ve feminist arşivcilik alanında Türkiye'de âdeta bir devrim gerçekleştirdi; bu alanda öncü çalışmalara imza attı ve literatüre paha biçilmez katkılarda bulundu. Ben de, 3 yıl gönüllü ve 4,5 yıl da profesyonel olarak bu vakıfta çalışmış bir arşivci olarak, Vakfın ürettiği sayısız değerli çalışmanın bir parçası olmaktan her zaman büyük bir gurur duydum.

Kadın hareketi, feminist hareket ve kadın çalışmaları alanı, üniversitelerdeki toplumsal cinsiyet ve kadın araştırmaları bölümlerine ilginin artmasıyla giderek çeşitleniyor; bu alanda yeni araştırmaları ilgiyle takip ediyoruz. Ancak gerek solun, gerekse emek hareketinin ve sendikal mücadelenin kadın gündemine ilişkin çalışmaları hâlâ yetersiz düzeyde. Türkiye'de kadın arşivciliği son yıllarda gelişme kaydetse de, özellikle özel yaşam belgelerinin korunması ve erişilebilir kılınması için daha fazla çaba gerekiyor. Bu eksikliğin giderilmesinde, alanda çalışan kişi ve kurumlara büyük sorumluluk düşüyor. Biz de TÜSTAV olarak bu alanın genişlemesi için yeni kaynaklar oluşturmaya ve araştırmacılarla buluşturmaya özen gösteriyoruz.

Arşivlerde veriye ulaşırken tanımlama ve anahtar kelime alanları oldukça önemli. Kadın tarihi alanında çalışan araştırmacıların TÜSTAV arşivlerinde etkili bir tarama yapabilmeleri için önerileriniz nelerdir? Özellikle yönlendirebileceğiniz koleksiyon veya belgeler var mı?

TÜSTAV arşivlerinde kadın emeği, sol hareket ve kadınların mücadele tarihine ilişkin belgelere ulaşmak için öncelikle web sitemizi ziyaret etmelerini öneririm.⁷ Burada fon ve seri bazlı arama yapılabilir. Örneğin, DİSK Arşiv Fonu: Kadın işçilerin grevleri, sendikal

wise remain invisible. It is no exaggeration to say that the Women's Library and Information Center Foundation carried out something of a revolution in Turkey in the fields of women-centered and feminist archiving, producing pioneering work and making invaluable contributions to the literature. Having spent three years there as a volunteer and another four and a half years as a professional archivist, I have always taken great pride in being part of the countless valuable projects the Foundation has brought to life.

The fields of women's movements, feminist struggles, and women's studies have been expanding, especially with the growing interest in gender and women's research programs at universities. We follow new work in these areas with great interest. Yet studies that focus on women's role within the left, the labor movement, and trade union struggles remain limited. Although women's archiving in Turkey has made progress in recent years, much more needs to be done to preserve private life documents and make them accessible. Addressing this gap is a responsibility that falls on both individuals and institutions working in the field. At TÜSTAV, we make it a priority to create new sources and share them with researchers to help widen this area of study.

The way materials are described and the choice of keywords play a crucial role in accessing data within archives. What suggestions would you offer to researchers working in the field of women's history so they can search effectively in the TÜSTAV collections? Are there particular collections or documents you would especially recommend?

For those looking to explore documents on women's labor, the left, and the history of women's struggles in the TÜSTAV archives, the best place to start is our website.⁶ There, you can search by collection or series. For instance, the DİSK Archive Fund contains materials on women workers' strikes and their role in union struggles. The TKP Archive Fund includes correspondence, congress minutes, and reports that shed light on women's place within the Party. The TİP Archive Fund offers similar records highlighting women's roles, while private collections—such as those of Behice Boran and Zehra Kosova—provide invaluable personal perspectives.

It's also possible to narrow searches in TÜSTAV's online catalogues using filters like "women" or "women's labor." Still, since women are not always directly tagged in documents, it's worth trying related terms—such as workers' health or family allowances—which can also reveal

7. Bkz. <https://www.tustav.org/>

6. See <https://www.tustav.org/>

mücadelede kadınlar, vb.; TKP Arşiv Fonu: Parti içinde kadınların rolünü gösteren yazışmalar, kongre tutanakları, raporlar, vb.; TİP Arşiv Fonu: Parti içinde kadınların rolünü gösteren yazışmalar, tutanaklar, raporlar, vb.; Kişi özel arşivleri (Behice Boran, Zehra Kosova, vb.). Yine, TÜSTAV'ın çevrimiçi kataloglarında "kadın" veya "kadın emeği" filtreleriyle daraltma yapılabilir fakat bazı belgelerde kadınlar doğrudan etiketlenmemiş olabilir bu nedenle işçi sağlığı, aile yardımları gibi dolaylı terimler de denenebilir. Spesifik olarak tek bir belge veya kayda yönlendirme yapamam; ancak bu alanda çalışılabilecek pek çok kaynak bulunduğunu ve bu kaynakların tarihe yeni patikalar açabileceğini söyleyebilirim.

Arşivlerin cinsiyetlendirilmiş yapısı üzerine düşündüğümüzde, erkek aktivistlerin belgeleri daha sistemli biçimde korunurken, kadınların belgelerinde bütünlüğün bozulması veya görünmezlik söz konusu olabiliyor. Bu yapısal eşitsizliği gidermeye yönelik çalışmalarınız bulunuyor mu?

Bizim çalıştığımız alanda kadınların belgelerindeki parçalanmışlıktan ziyade, işçi ve sol hareket tarihinde erkeklerin rolü ve görünürlüğü daha ağır basıyor. Dolayısıyla, kadınların belgelerindeki parçalanmışlıktan çok, kadınların bu mücadelede yeri ve rolünü ortaya çıkarmaya dönük bir çalışma yürütüyoruz. Bu çerçevede özellikle 1930-1940'lı yıllarda Türkiye komünist hareketinde yer almış öncü kadınların yaşam ve mücadele hikâyelerinin araştırılmasını, onlara ilişkin belgelerin toplanmasını teşvik ediyoruz.

TÜSTAV olarak, Zehra Kosova'nın *Ben İşçiyim* başlıklı anı kitabının yeni baskılarını yaptık; DİSK'e bağlı Sosyal-İş Sendikası'yla birlikte yaptığımız bir basımı, bu sendika 8 Mart'ta sendikalı kadınlara armağan olarak dağıttı. Ayrıca Zehra Kosova'nın yaşama gözlerini yummasının ardından nüfus kâğıdı, fotoğraf albümü, vb. kimi müze malzemesi ürünlerinin Vakfımıza bağışlanması çalışmalarımız bu yöndeki adımlarımızdandır. Şimdiye kadar, 1930'lu yıllardaki mücadelelerde yalnızca Sabiha Sertel, Suat Derviş ve Fatma Nudiye Yalçı adları öne çıkarken Aytül Tamer, TKP Merkez Komitesi yedek üyeliğine de seçilmiş Semiha (Sıdika) Uzunhasan'la ilgili bir çalışma yürüttü. TÜSTAV arşiv belgelerinden de yararlanarak hazırladığı "Semiha/Sıdika Uzunhasan: TKP Merkez Komitesi üyesi Bir Kadının Hikâyesi" başlıklı tebliğini, TÜSTAV'ın 9-10 Aralık 2023'te Ankara'da düzenlediği "Cumhuriyet Kurulurken Emek, Sermaye ve Sol Sempozyumu"nda sundu.⁸ Komintern dönemi TKP tarihi

women's experiences indirectly. While I can't point to a single document or record in particular, I can say with confidence that there is a wealth of material waiting to be studied, and these sources have the potential to open new pathways into history.

When we think about the gendered nature of archives, we see that the documents of male activists are often preserved in a more systematic way, while women's papers tend to be fragmented or even rendered invisible. Do you have initiatives aimed at addressing this structural inequality?

In our field, what we encounter is not so much a fragmentation in women's documents, but rather the predominance of men's roles and visibility in the history of labor and the left. That's why our efforts focus less on the gaps within women's personal papers and more on uncovering women's place and role within these struggles. Within this framework, we particularly encourage research into the lives and stories of pioneering women who took part in the Turkish communist movement during the 1930s and 1940s, as well as the collection of documents related to them.

As TÜSTAV, we've republished *I Am a Worker*, the memoir of Zehra Kosova. One edition, produced together with the Social-İş Union under DİSK, was distributed to unionized women as a gift on March 8. After Zehra Kosova passed away, steps were also taken to bring items such as her identity card and photo album—materials closer to museum artifacts—into our collection.

Until recently, names like Sabiha Sertel, Suat Derviş, and Fatma Nudiye Yalçı were among the few women remembered from the struggles of the 1930s. But in a significant step forward, Aytül Tamer carried out a study on Semiha (Sıdika) Uzunhasan, who was even elected as an alternate member of the TKP Central Committee. Drawing on TÜSTAV's archival materials, she presented her paper, "Semiha/Sıdika Uzunhasan: The Story of a Woman Member of the TKP Central Committee", at TÜSTAV's symposium *Labor, Capital and the Left at the Founding of the Republic*, held in Ankara on December 9–10, 2023.⁷

Looking ahead, the planned *Biographical Dictionary on the history of the TKP during the Comintern era* will, I believe, mark an important step toward bringing to light the lives and struggles of communist women.

8. Fatmagül Berktaş'ın "Hep Ezilenden Yana bir Yazar: Suat Derviş" tebliğinin de yer aldığı sunumlar *Cumhuriyet Kurulurken Sempozyumları* TÜSTAV başlığıyla Ali Akgün tarafından derlenerek Sosyal Tarih yayınları tarafından yayınlandı.

7. That symposium also featured Fatmagül Berktaş's paper, "A Writer Always on the Side of the Oppressed: Suat Derviş," and the proceedings were later compiled by Ali Akgün and published by Sosyal Tarih Publishing under the title *Cumhuriyet Kurulurken Sempozyumları* TÜSTAV.

Behice Boran kürsüde TÜSTAV TİP Arşiv Fonu, Behice Boran Arşivi. / Behice Boran at the lectern. TÜSTAV TİP Archive Fund, Behice Boran Archive.

çalışması çerçevesinde hazırlanması öngörülen Biyografik Sözlük, komünist kadınların yaşam ve mücadele hikâyelerinin öğrenilmesinde önemli bir adım olacaktır diye düşünüyoruz.

Özel arşivlerin koruma altına alınması ve sonrasında bu arşivler üzerinde yürütülecek çalışmalar kadar bağışçıyla kurulan iletişimin ve arşivin kuruma getirilme hikâyesinin de ayrı önem taşıdığını düşünüyoruz. Bağışçılarla nasıl iletişim sağlıyorsunuz? Özellikle kadın özel arşivleri bağlamında kurumunuza sağladığınız arşivlerden, bağış süreci hikâyesi bakımından diğerlerinden ayrılan bir arşiv oldu mu?

Bağışçılar genellikle bu tarihin bir parçası olmuş, bu tarih içinde yer almış kişiler. Dolayısıyla her bir arşivin bağış süreci, iletişim ve sağlama politikamız bakımından benzerlik gösterirken, elbette her birinin farklı hikâyesi oluyor. Bu süreçlerden biraz daha farklı olan ve kadın özel arşivi olması sebebiyle de hikâyesini anlatmaktan keyif aldığım Behice Boran Arşivi'ni örnekleyebilirim.

Behice Boran Arşivi, Türkiye'nin önemli arşiv kurumlarından olan Tarih Vakfı'nda ve TÜSTAV'da koruma altına alındı. Bu arşivin bu iki kuruma gelmeden önceki hikâyesi neydi? Biraz bundan bahsetmek isterim. Behice Boran'ın özel arşivini iki bölümde ele alabiliriz. İlk bölüm Türkiye'de yaşadığı dönemde biriktirdiği evrakı, ikinci bölümü ise yurtdışında yaşadığı dönemde biriktirdiği

We believe that when it comes to private archives, the story of how an archive is brought into an institution and the communication established with the donor are just as important as the preservation process itself or the research that follows. How do you engage with donors? And in the context of women's private archives, has there been a donation story that stands out from the others in terms of how it unfolded?

Most of our donors are people who themselves were part of this history. That's why, while the donation process for each archive follows a similar path in terms of communication and acquisition policy, every collection carries its own unique story. One example that stands out for me—and one I especially enjoy telling because it is also a women's private archive—is the Behice Boran Archive.

The Behice Boran Archive is safeguarded today in two of Turkey's key archival institutions: the History Foundation and TÜSTAV. But before arriving at these institutions, the archive itself has a story worth telling. Broadly speaking, Boran's private papers can be divided into two parts: the documents she gathered during her years in Turkey, and those she accumulated while living abroad. Before leaving for Belgium as a political exile, she entrusted her personal papers to her comrades, who safeguarded them for thirteen years in a wooden chest. Osman Sakalsız, Nurettin Pirim, Abdurrahman Atalay, and others took great care to protect this material, which

belgeler. Behice Boran'ın politik göçmen olarak Belçika'ya gitmeden önce yoldaşlarına teslim ettiği özel evrakı, 13 yıl boyunca yoldaşlarından birinin evinde bir sandık içinde muhafaza edildi. Osman Sakalsız, Nurettin Pirim, Abdurrahman Atalay ve diğer yoldaşları Behice Boran'ın özel evrakını büyük bir özenle korudular. Evrakın muhafaza edildiği yer, Nurettin Pirim'in evindeki bir sandıktı.⁹ 1993-94 yıllarında Osman Sakalsız ve Nihat Sargın'ın aldığı kararla Behice Boran arşivinin bu kısmı Tarih Vakfı'na bağışlandı. Dolayısıyla Behice Boran'ın "1950 öncesi dönemi", "Dil Tarih Coğrafya Fakültesi süreci", "1951 davası dönemi", "Tutukluluk süreci ve cezaevi dönemi" ve "Türkiye İşçi Partisi'ne ilişkin evrakı" Tarih Vakfı'nda bulunuyor. Bu arşivde mektuplar, günlükler, meclis konuşmaları, el yazısı çalışma notları ve bu minvalde pek çok önemli bilgi ve belge yer alıyor.

Arşivin ikinci bölümü, yani Türkiye Sosyal Tarih Vakfı'nda korunan bölümü ise, Behice Boran'ın Belçika'da yaşadığı dönemde biriktirdiği evraklardan oluşuyor. Ancak buraya şöyle bir not düşmekte fayda var: TÜSTAV'daki arşive baktığımızda, politik göçmenlik sürecinden önce de kimi mektupları ve notları bulabiliyoruz, dolayısıyla bu bize, Boran'ın yurtdışına çıkarken bazı mektupları, yazışmaları ve notları da beraberinde götürmüş olabileceğini düşündürüyor, ancak bununla ilgili elimizde şimdilik net bir veri bulunmuyor.

Behice Boran'ın Belçika'da, Osman Sakalsız'ın evinde muhafaza edilen evrakı, Osman Sakalsız tarafından Türkiye'de Nihat Sargın'a teslim edilmek üzere gönderilmiş. Nihat Sargın'ın önerisiyle bu evrakın TÜSTAV'a bağışlanması kararı alınmış ve arşiv 16 Mayıs 2009'da Hamdi Maskar tarafından TÜSTAV'a teslim edilmiştir. Arşiv, Boran'ın doğumunun 100. yılı için düzenlenecek etkinlikler çerçevesinde erişime açılabilmesi için hızlıca kataloglandı; bu sürecin içinde yer almış olmak benim için ayrıca önemlidir.

Belgelerin tanımlanması aşamasında, öncelikle hayat-taysa arşivi üretenle veya arşive dair bilgi sahibi olabilecek aile üyeleriyle çalışma imkânı bulabildiniz mi? Böyle bir destek sağladığınız örnekler oldu mu?

Arşivi üreten kişiler veya yakınlarıyla çalışma imkânımız elbette çok oldu. Kişisel deneyimlerimden yola çıkarak verebileceğim pek çok örnek var. TÜSTAV'da çalışmaya başladığımda tasnif ve kataloglamadan sorumlu olduğum ilk koleksiyon TBKP Arşiv Fonu'ydu. Belgelerin nasıl bir düzende tasnif edileceği, nasıl kataloglanacağı ve nasıl korunacağına ilişkin Parti'nin yönetim kadrosu ve üyeleriyle bire bir çalışma şansım oldu.

was kept in Nurettin Pirim's home. In 1993–94, Osman Sakalsız and Nihat Sargın decided that this portion of Boran's archive should be donated to the History Foundation. As a result, materials covering her "pre-1950 years," her "Faculty of Language, History and Geography period," the years surrounding the "1951 trial," her time in prison, and her documents related to the Turkish Workers' Party are all now housed there. The collection includes letters, diaries, parliamentary speeches, handwritten notes, and many other valuable sources.

The second part of the archive—the section preserved at the Foundation for Social History in Turkey—consists of the papers Behice Boran accumulated during her years in Belgium. Still, it's worth noting that when we look at the archive held at TÜSTAV, we also find some of her letters and notes from before her period of political exile. This suggests that Boran may have taken certain correspondence and writings with her when she left the country, though at present we don't have definitive evidence to confirm this.

Behice Boran's papers, which had been kept in Belgium at the home of Osman Sakalsız, were sent to Turkey so that they could be handed over to Nihat Sargın. On his recommendation, it was decided that the documents should be donated to TÜSTAV, and on May 16, 2009, Hamdi Maskar formally delivered the archive to the Foundation. The collection was catalogued quickly so that it could be made accessible as part of the events marking the centenary of Boran's birth. Being involved in that process was especially meaningful for me.

During the process of identifying and cataloguing documents, were you able to work directly with the person who created the archive, if they were still alive, or with family members who might have knowledge about it? Could you share any examples where such support played a role?

I've had many opportunities to work directly with the people who created archives or with their close relatives, and I could share countless examples from my own experience. When I first started at TÜSTAV, the very first collection I was responsible for cataloguing and organizing was the TBKP Archive Fund. I had the chance to work closely with the Party's leadership and members, learning firsthand how the documents should be arranged, catalogued, and preserved.

One meaningful example for me was having the chance to work with Nihat Sargın himself while cataloguing his archive. I could name many others as well—the archives of DİSK and its affiliated unions, the Behice Boran Archive, the İnci İşbulur Archive, and more. To work in direct contact with the very people who shaped history,

9. Aktaran Abdurrahman Atalay

Nihat Sargın Arşivi'nin tasnifinde Nihat Sargın'la çalışma olanağı bulmam, bu bakımdan önemli bir örnektir. Keza DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların arşivleri, Behice Boran Arşivi, İnci İşbulur Arşivi gibi pek çok örnek sayabilirim. Tarihin özneleriyle birebir temas halinde çalışmak ve bu yolla tarihyazımına katkıda bulunmak benim için çok özel ve önemli bir deneyim. Bu anlamda şanslıydım diyebilirim. Bu mesleğin güzel tarafı birincil kaynaklarla ve o kaynakların üretkenleriyle yolunu keşsettiren, ortak paydada birleştiren bir etkisinin olması.

Elimizden geçen birincil kaynakların üreticileriyle çalışmak, o tarihin içinde yaşamış olmasan bile, seni zamanda yolculuğa çıkararak o anın bir parçasıymış gibi hissettiriyor.

Son olarak dergimizin okuyucularına iletmek istedikleriniz var mı? Araştırmacılar TÜSTAV arşiv ve koleksiyonlarına nasıl erişebilirler?

Öncelikle sorduğunuz sorulara ek olarak bir soru da naçizane ben eklemek isterim. Belki bir soru olmasa da son söz yerine geçsin; araştırmacılar ve akademisyenler Türkiye'de sol hareket, emek hareketi ve kadın hareketi üzerinde çalışmayı neden tarihsel bir sorumluluk olarak görmeli? Özellikle bugün buna neden bu kadar ihtiyacımız var? Tüm bunları kapsayacak birkaç söz ederek devam edeyim.

Bilimde ve araştırmalarda sol tarihin, sol mücadelenin pratiklerine güç kazandırmak, bilgiyi yeniden üretmek ve meşruiyet alanını genişletmek zorunda olduğumuzu düşünüyorum. Bugün kadın hareketi tarihi, feminist hareket tarihi kadar sol/sosyalist mücadele tarihi ile emek tarihi de kamusal özellik kazanmış değil; hepsi de talihsiz bir eşitsizlik yaşıyor. Elbette şöyle anlaşılmasın, bu iki alanı birbiriyle karşılaştırmıyor ve hangisi daha görünmez çıkarımı yapmıyorum. Sadece benzer şekillerde bu iki tarih de ne yazık ki yeterli ilgiyi görmüyor. Bunun pek çok sebebi var kuşkusuz. Bunlardan biri, bugün akademik dünyada fikri ve kurumsal düzeyde tahakküm kuran bir yapının hüküm sürmesi ve onunla uyumlu işleyen bir "sağ" entelijansiya ile karşı karşıya olmamız. Bu durum yalnızca günümüz üniversitelerinde değil, düşünsel üretim alanlarının genelinde hissedilen baskıyı da beraberinde getiriyor. Böyle bir dönemde, geçmişte bu tahakküme karşı verilmiş mücadele pratiklerini tanımak ve anlamak, yalnızca tarihsel bir merakın ürünü değil, aynı zamanda bugünkü sol-sosyalist mücadelenin yolunu aydınlatacak bir birikim anlamına gelir.

Bu bağlamda okuyucu, yalnızca pasif bir izleyici değil, aynı zamanda araştırmacı kimliğiyle bu deneyimlerden beslenebilen, onları bugünün politik ve entelektüel mücadelelerine taşıyabilen aktif bir özne olmalıdır. Geçmişte neler yapılabildiğini, hangi araçlarla direnildiğini,

and to contribute to historiography through that connection, has been a truly special and invaluable experience. In that sense, I consider myself fortunate. This is one of the most rewarding aspects of the profession: the way it brings you face to face with primary sources and with the people who created them, allowing your paths to intersect on common ground.

Working with the creators of primary sources takes you on a kind of journey through time. Even if you weren't there when that history was made, it allows you to feel as though you were part of that very moment.

Finally, is there anything you would like to share with the readers of our journal? And how can researchers gain access to TÜSTAV's archives and collections?

Before I move on, let me add a question of my own to the ones you've asked. Or perhaps it's less a question and more of a closing thought: why should researchers and academics in Turkey see the study of the left, the labor movement, and the women's movement as a historical responsibility? And why is this need so pressing today? Allow me to share a few words that speak to all of these together.

I believe that in science and research we have a responsibility to strengthen the practices of leftist history and struggle, to reproduce knowledge, and to broaden its legitimacy. Today, the history of the women's movement, just like the history of the left, the socialist struggle, and the labor movement, has not yet gained the public visibility it deserves. To be clear, I don't mean to set these histories against one another or suggest that one is more overlooked than the other. What I want to underline is that both share a similar fate of neglect. There are many reasons for this, of course. One of them is the dominance of a structure that exerts intellectual and institutional control in the academic world, reinforced by a "right-wing" intelligentsia aligned with it. This dynamic creates a pressure that is felt not only in universities but across all spaces of intellectual production. In times like these, engaging with the practices of resistance developed against such domination in the past is not simply a matter of historical curiosity—it is a body of knowledge that can shed light on the path of today's leftist and socialist struggles.

In this sense, the reader is not simply a passive observer but an active participant—someone who, in their role as a researcher, can draw on these experiences and carry them into today's political and intellectual struggles. Asking how people resisted in the past, what tools they used, and how they produced knowledge is essential to reimagining both leftist thought and the women's movement today. The legacy of the left and of women's

hangi yollarla bilgi üretildiğini sorgulamak; bugünün sol düşüncesini, yine benzer şekilde kadın mücadelesini yeniden inşa etmek için elzemdir. Türkiye’de solun ve kadın hareketinin mücadele birikimi, salt dönemsel dalgalanmalarla açıklanamayacak derinliktedir. Bu tarihin varlığı geçici yükselişlere indirgenemez; zira işçi sınıfı var oldukça, ezilenlerin mücadelesi sürdükçe ve kadınların direnişi devam ettikçe, bu mücadelenin kaynakları her daim yeniden üretilecektir. Bu köklü tarihi sistematik biçimde ortaya çıkarmak, belgelemek ve geleceğe aktarmak ise biz arşivcilere, tarihçilere ve akademisyenlere düşen en temel sorumluluktur.

Şimdi, araştırmacıların, ilgililerin TÜSTAV arşiv ve koleksiyonlarına erişimine gelirsek; öncelikle sık sık web sitemizi ziyaret etmelerini öneririm. Ayrıca, Vakıf faaliyetlerinden güncel olarak haberdar olmak için sosyal medya kanallarından TÜSTAV’ı takip etmeleri de önemli. Çünkü belli aralıklarla yeni arşiv ve koleksiyonları dijitalleştirerek erişime açıyoruz, yeni yayınlar çıkarıyoruz, sempozyum ve seminerler düzenliyoruz, bunların duyurularını aktif olarak sosyal medya kanallarından yapıyoruz.

TÜSTAV olarak, tasnifi tamamlanmış ve arşivi verenin, üzerinde herhangi bir süreli kapatma işlemi yapmamış olduğu arşiv belgelerini araştırmacıların ve incelemek isteyenlerin kullanımına sunuyoruz. Ancak bunun için aşağıdaki koşullara uyulması gerektiğinin altını çizmek isterim:

- İnceleme yapmak isteyen bir fotoğrafıyla birlikte açık kimliğini ve araştırma konusunu belirttiği yazılı başvurusuyla özel izin alması,
- Bundan sonra, arşivle ilgili hangi malzemeleri inceleyeceği konusunda web sitesinde “Başvurular” sekmesi altında Arşivlerden Yararlanma formunu doldurarak başvuru yapması gerekiyor.

Bunların dışında emek hareketi, sendikal hareket ve sendika-siyaset bağlantısı üzerinde çalışacaklar DİSK Arşiv Fonu’nu; Türkiye sol hareket üzerinde çalışma yapacaklar TKP ve TİP Arşiv Fonları’nı; komünist, işçi ve sol hareketlerin siyasal davalarının dosyalarıyla ilgili çalışma yapmak isteyenler de Dava Dosyaları Arşiv Fonu’nu inceleyebilirler. Barış hareketi üzerine çalışma yapacakların Barış Hareketleri Arşiv Fonu’na bakmalarını önerebilirim.

Son söz olarak; bizleri böyle kıymetli bir dergiyle buluşturduğunuz ve bu sayıda TÜSTAV’a yer verdiğiniz için ayrıca teşekkür ederim. Dergiyi ilgiyle takip ettiğimi bilmenizi isterim.

struggles in Turkey cannot be explained away as a series of temporary waves. This history cannot be reduced to moments of rise and decline, because as long as the working class exists, as long as the oppressed continue their struggle, and as long as women keep resisting, the sources of this struggle will keep regenerating. To uncover, document, and pass on this deep-rooted history is, above all, the responsibility of archivists, historians, and scholars like us.

When it comes to accessing TÜSTAV’s archives and collections, my first suggestion to researchers and anyone interested is to check our website regularly. It’s also important to follow TÜSTAV on social media to stay up to date with the Foundation’s activities. From time to time, we digitize and open new archives and collections to the public, publish new works, and organize symposiums and seminars—and all of these announcements are shared actively through our social media channels.

At TÜSTAV, we make available to researchers and anyone interested those archive materials that have been fully catalogued and not restricted by the donor. Still, there are a few conditions that must be met. First, applicants need to submit a written request that includes a photo ID and a brief description of their research topic in order to receive special permission. After that, they are expected to complete the “Access to Archives” form under the “Applications” section of our website, indicating which materials they would like to consult.

For those interested in studying the labor movement, trade unions, or the relationship between unions and politics, the DİSK Archive Fund offers a rich resource. Researchers focusing on the history of the Turkish left can turn to the TKP and TİP Archive Funds, while those examining the political trials of communist, labor, and leftist movements will find valuable material in the Case Files Archive Fund. And for anyone exploring the peace movement, the Peace Movements Archive Fund is the place to look.

As a final note, I want to thank you for bringing us together through such a meaningful journal and for giving space to TÜSTAV in this issue. Please know that I follow the journal with great interest.